

Liberalno-demokratska stranka v Škofji Loki in volitve 1992

Kot drugod po Sloveniji s(m)o tudi v Škofji Loki člani in članice Liberalno-demokratske stranke prve volitve v Državni zbor RS pričakovali z optimizmom in zanosom.

Iz nekdanje ZSMS (Zveze socialistične mladine Slovenije) je nastala stranka, ki se je želela s programom in z dejanji postaviti ob bok evropskim strankam liberalne, demokratične in reformistične provenience.

Na prvih demokratičnih volitvah po 2. svetovni vojni je stranka nastopila z imenom ZSMS – Liberalna stranka. Po brezplodnih borbah o pravici uporabe imena s »kranjskimi liberalci« Vitomirja Grosa se je stranka leta 1991 preimenovala v Liberalno-demokratsko stranko in kratica LDS bo slabi dve desetletji predstavljala eno najpomembnejših strank slovenskega političnega prizorišča.

21. 3. 1992 je predsednik stranke postal dr. Janez Drnovšek. 14. 5. je Drnovšek prevzel vodenje slovenske vlade, LDS pa je iz opozicijske postala vladna stranka.

Leta 1992 je Škofja Loka veljala za trdno oporišče Liberalno-demokratske stranke. Temelji so bili postavljeni z uspešnim nastopom na volitvah v Skupščino Slovenije in volitvah v škofjeloško občinsko skupščino.

K temu je pripomogla ekipa, sestavljena iz kombinacije oseb, ki so v ZSMS delovale že prej (predvsem imam tu v mislih Blaža Jesenka, kot sekretarja občinskega odbora, in Zorana Thalerja, najvidnejšega Ločana v ZSMS na republiški ravni) in tistih, ki so z ZSMS sodelovali ob civilno-družbenih pobudah ali pa so se priključili v obdobju pred volitvami (Slavko Gaber, Janez Krek, Milica Antić Gaber, Marjan Luževič, Gorazd Jelovšek in drugi).

Jedro škofjeloške LDS v času pred volitvami 1992 so sestavljali delegati takratne občinske skupščine, izvoljeni na listi LDS: Marjan Luževič, Andrej Novak, Gorazd Krajnik, Katarina Jelenc (sedaj por. Peternelj) in Janez Krek¹.

1 Poleg njih so na listi ZSMS-LS kandidirali še Jože Novak, Janez Sušnik, Alojzij Bogataj, Franc

Občinskemu odboru LDS je predsedoval Andrej Novak, sekretarka odbora je bila Alenka Arambašič. Sedež odbora je bil na Kidričevi 1, v Domu ZZB, popularno in/ali posmehovalno imenovanem tudi White House ali Kremelj; tam so namreč domovale vse škofjeloške družbeno-politične organizacije: ZK, SZDL, sindikati, ZSMS in ZZB.

Preden se posvetimo prvim volitvam v Državni zbor RS je treba omeniti še dvoje pomembnih volitev, ki so bile v istem letu.

Volitve predsednika RS

Prve volitve predsednika RS so bile istočasno z volitvami v Državni zbor RS. Na volitvah, kjer je z absolutno večino že v prvem krogu zmagal Milan Kučan, je LDS nastopila s kandidatom dr. Ljubom Sircem.

Dr. Ljubo Sirc je bil kandidat, ki ga je med takratnimi strankami lahko predlagala le LDS (no, morda bi kaj takega zmogli še demokrati). Njegova osebna zgodovina je bila fascinantna; med 2. svetovno vojno je bil član skupine Stara pravda, ki je bila nekaj časa del Osvobodilne fronte; po izključitvi Stare pravde iz OF je zbežal v Švico, se kasneje pridružil partizanski vojski ter sodeloval v zaključnih bojih za osvoboditev. Kmalu po koncu 2. svetovne vojne je (skupaj z očetom) komunistični oblasti postal sumljiv. V Nagodetovem procesu je bil celo obsojen – na smrt! Kazen je bila sicer spremenjena v 20-letno zaporno kazen s prisilnim delom. Po sedmih letih zopora je bil izpuščen in je uspel pobegniti v Anglijo. Na univerzi v Freiburgu (Švica) je doktoriral iz ekonomije, predaval je v Bangladešu in Glasgowu. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je v Veliki Britaniji ustanovil in dolga leta vodil Center za preučevanje komunističnih gospodarstev. Še posebej močan vpliv je imel na Anatolija B. Čubajsa in Jegorja T. Gajdarja, svetovalca nekdanjega ruskega predsednika Borisa Jelcina.

Slogan Sirčeve kampanje je bil *Ljubo doma, Slovenija v svetu*. Sama kampanja se je izkazala za spodletelo srečanje med sedemdesetletnim intelektualcem, ki se je v domovino vrnil kot tujec, in volivkami in volivci (celo tistimi, ki so volili LDS!), ki v njem enostavno niso videli osebe, ki bi bila primerna za predsedovanje Sloveniji. Le dober odstotek prejetih glasov je bil veliko razočaranje, predvsem za dr. Sirca in tudi LDS, ki pa je ta fiasko zlahka pozabila ob uspehu na volitvah v Državni zbor RS. Dr. Sirc je bil prepričan, da je za njegov neuspeh kriva zarota, enaka mnenja so bila (in so še) prisotna znotraj LDS nenaklonjeni javnosti.² Nobene zarote ni bilo: ugledni dr. Sirc enostavno ni bil pravi kandidat. Vprašanje je, kdo bi lahko pravi kandidat LDS sploh bil. Volivke in volivci, ki so glasovali za LDS (in večina drugih), so glasovali za Milana Kučana.

Pisanec, Žužana Brence - Konc, Marko Pleško, Kristina Hafner, Tanja Lazar, Tomaž Ravnikar, Erika Braniselj, Milan Hafner, Marko Črtalič, Nataša Bokal, Blaž Jesenko, Venčeslav Šturm, Jože Logar, Slavko Gaber, Zoran Thaler. Večina niso bili člani stranke.

2 Gl. na primer članek Jožeta Košnjeka, Dr. Ljubo Sirc je za vedno doma, *Gorenjski glas*, 27. 1. 2017.

Volitve v Državni svet RS

Leta 1992 so prvič potekale tudi volitve v Državni svet RS. Med predstavnike lokalnih interesov je bil na posrednih volitvah izvoljen tudi kandidat LDS in Združene liste dr. Ivan Kristan (izvoljen je bil kot predstavnik področja nekdanjih občin Kranj, Škofja Loka in Tržič). Dr. Ivan Kristan, stanujoč v Škofji Loki, je bil med drugim redni profesor ljubljanske Pravne fakultete, tudi njen dekan, rektor ljubljanske univerze in sodnik Ustavnega sodišča SFRJ. Prav njemu gredo zasluge, da jugoslovansko ustavno sodišče ni sprejelo začasne odredbe zoper *Zakon o plebiscitu*, kar je omogočilo, da je plebiscit 23. decembra 1990 potekal brez zapletov.

Slovenija, zgodba o uspehu

V zgodni jeseni leta 1992 se je zdelo, da je pred mlado in malo Slovenijo uspešna prihodnost. Osamosvojitvena vojna, kratka – a ne brez travm, je bila potisnjena ob stran, optimizem je, kljub vsemu, prevladoval tudi na gospodarskem področju, država je hitela s sprejemanjem nove, svoje zakonodaje. Čakale so nas prve volitve v Državni zbor RS.

LDS je na volitvah nastopila z dvema sloganoma: *Slovenija – zgodba o uspehu* in *Ne levo ne desno. Na bolje*. Prav zgodba o uspehu je bil slogan, ki je od vseh v dosedanji zgodovini političnih kampanj v Sloveniji najbolje povzel pričakovanja volivk in volivcev. Zgodba za sloganom je bila seveda precej bolj razdelana: Slovenija LAHKO postane zgodba o uspehu, če bo izpolnjena vrsta pogojev. Čez leta je seveda slogan ohranil sporočilnost tudi v sarkastični obliki, kot priročen komentar na vsako nespametno ali neuspelo potezo oblasti ali težavo v naši državi.

Glavni adut LDS je bil dr. Janez Drnovšek, nekajmesečni in drugi po vrsti predsednik slovenske vlade (po demokratičnih volitvah), nekdanji član in predsednik predsedstva SFRJ.

Volilna zakonodaja je bistveno spremenila način, na katerega so bili izbrani poslance in poslanci Državnega zbora RS. V 8. volilnih enotah s po 11. okraji so nastopali posamezni kandidati in kandidatke: izvoljeni so bili kandidati z največjim relativnim deležem glasov, upoštevaje celotni delež glasov, ki so jih prejele stranke oziroma predlagatelj kandidatur.

Priponka LDS. (oblikovanje: Matjaž Vipotnik)

Škofjeloška kandidata LDS in volilna kampanja

GLASOVNICA ZA VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR

21. LDS - Liberalno-demokratska stranka
dr. Slavko Gaber

volilna enota: 1
okraj: Škofja Loka Kranj

LDS
LIBERALNO-DEMOKRATSKA STRANKA

GLASOVNICA ZA VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR

21. LDS - Liberalno-demokratska stranka
Zoran Thaler

volilna enota: 1
okraj: Škofja Loka

LDS
LIBERALNO-DEMOKRATSKA STRANKA

Z vašim glasom za kandidata
LDS

Liberalno-demokratske stranke
izvolite svojega poslanca
in izberete

dr. JANEZA DRNOVŠKA

za predsednika slovenske vlade.

Kandidatski vizitki Zorana Thalerja in Slavka Gabra.
Hrbtina stran vizitk je bila enotna.

Kot najbolj logična izbira za kandidata LDS v dveh novih škofjeloških okrajih sta se ponujala Zoran Thaler in dr. Slavko Gaber.

O samih kandidaturah je odločil odnos teh dveh posameznikov do sedenja v Državnem zboru RS.

Zoran Thaler je bil kot poslanec (delegat) LDS izvoljen že na prvih demokratičnih volitvah leta 1990.³ Rojen Ločan, dijak škofjeloške gimnazije, ponosni študent FSPN.⁴ Starša sta bila zaposlena v Škofji Loki. Z vrsto prijateljev iz šolskih in taborniških časov,⁵ predstavnik vsega pozitivnega, kar je ZSMS storila in za kar si je prizadevala, z izkušnjami z mednarodnega parketa (nenazadnje je bil namestnik zunanjega ministra Dimitrija Rupla), star zgolj 30 let - kdo bi lahko bil boljši kandidat? In Zoran Thaler (med prijatelji Zok) je želel priti v parlament.

Dodati pa moramo, nad delom Zorana Thalerja niso bili navdušeni prav vsi v LDS. LDS je (upravičeno) veljala za stranko, v kateri so se kresala različna mnenja in pristopi. Nekateri vidni člani (Jožef Školč, Jaša Zlobec, Franco Juri) so imeli pomisle-

3 Na kandidatni listi ZSMS-LS v 7. volilni enoti (Gorenjska) so bili poleg Zorana Thalerja še Roman Lavtar, Petra Škofic, Andrej Kokot, Jelko Kacin, Marjeta Ferlan (iz Gorenje vasi) in Franci Zavrl.

4 Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, sedaj Fakulteta za družbene vede. V Thalerjevi družbi, ki je v svojem 3. in 4. letniku študija »osvojila« FSPN, najdemo Milana Balažica, Boruta Pahorja, Igorja Lukšiča in Dejana Verčiča. Thalerjevo prijateljevanje s Pahorjem je kasneje tudi odločno pripomoglo k presenetljivi kandidaturi Zorana Thalerja za poslanca evropskega parlamenta na listi SD.

5 Prav ta taborniška družba se je najtežje soočila z obtožbami in Thalerjevim priznanjem o sprejemanju podkupnine v EU parlamentu.

ke ob tem, da je Thaler v času Peterletove vlade postal namestnik zunanjega ministra Dimitrija Rupla, češ da s tem ruši notranjo enotnost stranke in je tako sodelovanje v nasprotju s programskimi načeli stranke;⁶ nekaj malega pa je bilo zraven brez dvoma tudi nevoščljivosti.

Dr. Slavko Gaber je bil kandidat LDS za poslanca (delegata) v Zboru občin (takrat še kot mag.), nekdanji profesor na škofjeloški gimnaziji in minister za šolstvo že v prvi Drnovškovi vladi, ob tem eden vodilnih poznavalcev volilnih sistemov v Sloveniji, intelektualec, član Debatnega kluba 89 (skupaj s Slavojem Žižkom, Mladenom Dolarjem, Tomažem Mastnakom, Gregorjem Golobičem, Pavlom Gantarjem, Renato Salecl in ostalimi), iz katerega je nastalo intelektualno jedro LDS. Vendar posebne želje po poslanski funkciji Slavko Gaber (vsaj takrat) ni imel.

Seveda pa je bil pripravljen kandidirati, in sicer v dveh okrajih – v enem škofjeloškem – in za LDS enako težavnem kranjskem. Jasno je bilo, da je možnost za izvolitev dr. Slavka Gabra le teoretična.

Program za nastop na volitvah in glavnino volilne kampanje je pripravila stranka na državni ravni. Oblikovana je bila enotna podoba kandidatskih plakatov, organizirano je bilo fotografiranje kandidatov, vsak kandidat je prejel določeno količino vizitk, namenjenih neposrednim srečanjem z volivkami in volivci. Vsak lokalni odbor je prejel določeno količino priponk, za opremo stojnic so bile na voljo pristopne izjave, pripravljene so bili radijski in televizijski spoti za objavo na lokalnih radijskih postajah in eventualnih TV mrežah, pripravljena je bila tudi posebna oglasna risanka, namenjena predvajanju v kinematografih.⁷

- 6 Zoran Thaler se je večkrat znašel v neusmiljenih, a brez dvoma duhovitih in markantno izrisanih karikaturah Franca Jurija. Tako na karikaturi *Slovenija ponuja mednarodnim silam svoje sodelovanje* (Juri, Franco: *Slavna naša zgodovina*, 2. dopolnjena izdaja, izdala LDS, Ljubljana, januar 1992) vidimo Zorana, ki s fesom na glavi kot kurirček spremlja Dimitrija Rupla, ta pa se v družbi Peterleta in Janše podaja v iraško puščavo.
- 7 Risanka je bila zamišljena humoristično: skušala je, v mejah dobrega okusa, kot smo ga takrat

Thalerjevo Pismo volivkam in volivcem.
(foto: Tone Stojko; oblikovanje: Matjaž Vipotnik)

Liberalno-demokratska stranka, v veliki meri po zaslugi njenega prvega predsednika Jožefa Školča, je veliko pozornosti namenila oblikovanju vsega, pod kar se je podpisala. Del te zavezanosti se je kazal tudi v predvolilni kampanji. Plakate, vizitke, strankine priponke in pisma kandidatov ter pristopno izjavo – vse je oblikoval priznani oblikovalec Matjaž Vipotnik. Portrete kandidat in kandidatov za plakate in pisma je izdelal fotograf Tone Stojko.

Kampanja leta 1992 je potekala v predinternetnih časih. Za komuniciranje so bili uporabljeni množični mediji (kolikor so pravila in sredstva dovoljevala), vsa gospodinjstva so prejela pismo kandidata; zelo pomembni so se zdeli plakati, medtem ko smo se prave kampanje na terenu šele učili.

Lokalni odbori in kandidati, tako tudi škofjeloški, so morali poskrbeti za plakatna mesta, organizacijo srečanj z volivkami in volivci ter individualne programske poudarke posameznega kandidata.

Ker je bilo članstvo v LDS v sami Škofji Loki številčneje kot v obeh dolinah in Žireh in so bile glede na volilni sistem tudi možnosti za izvolitev kandidata v Škofji Loki izrazito boljše, smo večino časa posvetili kandidaturi Zorana Thalerja. Več je bilo stojnic, večje je bilo število plakatnih mest, več je bilo individualnih nagovorov volivk in volivcev.

Pismo kandidata, skrbno oblikovan letak, je prejelo vsako gospodinjstvo, in sicer v zadnjem tednu pred volitvami. Razlog za (pre)pozno distribucijo je bil prozaičen. Zaradi poznega žreba številčk oziroma vrstnega reda kandidatov na glasovnici se je s tiskom, čeprav so bile vse ostale vsebine že pripravljene, odlašalo. Opozoriti na vrstni red se je upravičeno zdelo pomembno, tudi zaradi namerne povzročene zmede z imeni nastopajočih strank. Poleg LDS (ki se je še pred kratkim imenovala ZSMS – Liberalna stranka oziroma ZSMS – LS) je na volitvah nastopila tudi Liberalna stranka (LS) in še bolj nenavadna združba s kratico – LDSS, ki je bila ustanovljena tik pred volitvami, z očitnim namenom, da se LDS, računajoč na nepozornost volivcev na samih voliščih, odškrne nekaj glasov. Zato so bile, poleg drugih opozoril, na pismu volivcev izpisane kratice LDS, LS in LDSS ter obkrožena številka pred kratico LDS. Rezultati volitev so pokazali, da ni šlo za prazen strah: fantomska LDSS je prejela več kot odstotek glasov, LDS pa je zaradi tega imela skupno vsaj enega poslanca manj.

Pismo volivcem je bilo kratko, kandidat je moral skrbno paziti na jasnost sporočila. Zoran Thaler je v pismu izpostavil boljše cestne povezave, poljansko obvoznico, kakovost zraka na Trati in sprejetje Zakona o zapiranju RUŽV, katerega sopredlagatelj je bil. Torej teme, s katerimi se je ubadal tako on sam kot delegati LDS v občinski skupščini. V pismu sledi sklicevanje na Thalerjevo primarno domeno – mednarodne odnose (povezavo z Evropo). Pred zaključnim pozdravom zasledimo še sporočilo, da se z glasom za Zorana Thalerja izvoli dr. Drnovška

razumeli, smešiti politične tekmece, od Grosa (LS) z bananinim olupkom do Jelinčiča (SNS) z orožjem, volivec – gledalec se je na poti v kino moral umikati ogromni »demokratski« pikapolicnici, na koncu pa mu je LDS zaželel miren ogled kino predstave.

za predsednika vlade (kar je bilo še bolj eksplicitno izpostavljeno na kandidatskih vizitkah).

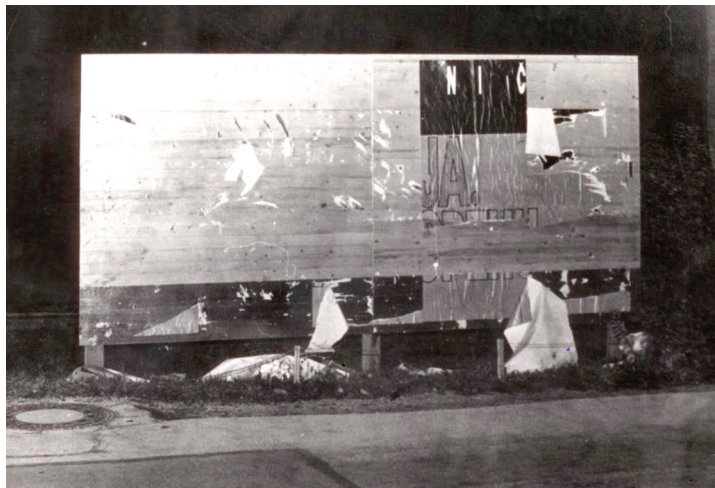
Slavko Gaber je pismo začel s prepričanjem, da morata biti moč in bogastvo pridnih rok in brihtnih glav enakomerno razporejena po Sloveniji. Po obvezni omembi boljših cestnih povezav je večino prostora namenil doseganju višje ravni znanja, kakovostnemu podiplomskemu študiju, sodelovanju s tujimi univerzami in organiziranju učinkovitega šolskega sistema. V tekstu najdemo tudi stališče, ki reprezentira takratno (ne le škofjeloško) LDS: *Tuj mi je strah pred vsem, kar je drugačno.*

Kot mnogi drugi kraji po Sloveniji je bila tudi Škofja Loka prizorišče plakativnih vojn. Plakati strank in kandidatov so bili pogosto tarče slučajnih (ali tudi ne slučajnih) vandalov, zato jih je bilo treba nadomeščati z novimi, v navalu jeze se je pomotoma (ali ne) prelepil tudi kak konkurenčni plakat in krog se je zavrtel znova; vendar je bila tudi ob teh otroških igrarh Škofja Loka nekaj posebnega.

Ob prvih demokratičnih volitvah leta 1990 smo na travniku ob Kidričevi cesti (kjer vsako leto veselo plapolajo zastave ob Pokalu Loka) na gradbeno konstrukcijo postavili ogromno platno, ki smo si ga izborili v Ljubljani. Na njem je bila natisnjena prečrtana igralna kocka in slogan ZSMS – LS *Prepričaj se – preden te prepričajo!* Neko jutro smo konstrukcijo našli na tleh. Sumili smo, da je šlo za namerno dejanje, dokazati pa nismo mogli ničesar.

V kampanji leta 1992 pa so bili dan za dnevom (noč za nočjo) potrgani naši veliki plakati, dimenzij 2 x 5 metrov, s sliko dr. Janeza Drnovška in enim od slogonov. Zadevo smo prijavili policiji, ki pa ni pokazala prevelike vneme pri iskanju krivcev. Vendar velikih plakatov ni bilo tako enostavno nadomestiti kot manjših, kandidatske. Vežano je bilo na stroške tiska, precej dodatnega dela, v nič pa je šel seveda tudi strošek najema plakatnih površin. V času pred kampanjo so se pojavili prvi mobilni telefoni. Za današnje čase ogromnih dimenzij in še višjih cen. Ko

Velike plakate LDS so v Škofji Loki uničevali res temeljito.
(foto: Alenka Arambašič)

smo ugotovili ponavljanje ur trganja plakatov, smo postavili zasedo; ko smo opazili storilca, smo poklicali policijo, ki se je takrat odzvala in storilca ujela na delu. Zadeva se ni končala popolnoma nedolžno, saj sta se morala zagovarjati pred sodiščem in bila deležna tudi obsodbe oziroma denarne kazni za povračilo škode, čeprav je bilo očitno, da gre za naročeno dejanje (storilca sta se pripeljala kar od daleč, čeprav še v škofjeloški občini). Na lastno pest pa političnih botrov nismo iskali, vendar bi, glede na kasnejše in sedanje dogajanje, to morda morali storiti.

**Vabilo oškodovancu
na glavno obravnavo**

Opr. št. **K** 16/93
Na vseh vlogah navedite
to opravilno številko!

LDS - OBČINSKI ODBOR ŠKOFJA LOKA

(osebno ime) _____ (gošče) _____

Dne 25.8.1993 ob 11.00 uri bo pri tem sodišču, na enoti v Škofji Loki, soba št. _____ v razpravni
opravi izven posloja sodišča, v zgradbi Titov trg 4 glavna obravnavala zoper obdolženca _____

zaradi: _____ kaznivega dejanja po čl. 177/I KZ RS v zv. s čl. 22 KZ SFRJ ter čl. _____
4 UZ RS

Sporočamo vam, da se bo obravnava opravila, tudi če ne pridete. V tem primeru bo na obravnavi prebrana
vaša izjava o premoženjskem zahtevku. Če ne pridete, pa ste bili v redu povabljeni ali vam vabila ni bilo mogoče
vročiti, ker sodišču niste prijavili spremembe naslova ali prebivališča, se bo štelo, da ne nameravate nadaljevati
pregona, če bi javni tožilec na glavni obravnavi umaknil obtožbo.

Ne glede na izid kazenskega postopka se vam lahko naloži plačilo stroškov postopka, ki ste jih povzročili po
svoji krivdi.

sodišče v _____ enota v _____
dne 27.7.1993 v _____

TO VABILO PRINESITE S SEBOJ!

Sodnik:
BORIS PODOBNIK
odredbi sodnika _____

TEMELJNO SODIŠČE V KRANJU

ZŠ obr. 36 — Vabilo oškodovancu na glavno obravnavo 2518-X08-2948-92

Vabilo oškodovancu na glavno obravnavo: slabo leto po volitvah sta bila storilca – uničevalca plakatov za svoja dejanja obsojena na Temelnjem sodišču v Škofji Loki.

V škofjeloški predvolilni kampanji (oziroma delovanju LDS) leta 1992 je aktivno sodelovalo od 30 do 40 ljudi. Prepričani smo bili, da morajo biti človekove pravice in pravna država na prvem mestu, da je kljub zelenemu razvoju gospodarstva vedno treba skrbeti tudi za socialno pravičnost. Devet od desetih volivk in volivcev je prišlo na volišča, vsak četrti glas je bil namenjen LDS. Zoran Thaler⁸ je postal poslanec, dr. Janez Drnovšek je dobil mandat za sestavo nove vlade, postal je predsednik vlade. Slavko Gaber je (p)ostal minister za šolstvo.

V časih, ko Slovenijo obdaja bodeča žica, je dobro pomniti, da ne zmagujejo vedno ksenofobija, lažne novice in sovrašтво do drugače mislečih.

⁸ Poleg Zorana Thalerja je bil za poslanca izvoljen tudi Maksimilijan (Maks) Lavrinc iz Kamnika. Kasneje je kot nadomestni poslanec namesto Thalerja v DZ prišel še Matjaž Peskar z Jesenic.